

B. HALÁSZ ÉVA

A PRÁGAI NEMZETI MÚZEUM LEVÉLTÁRÁNAK 14. SZÁZADI MAGYAR VONATKOZÁSÚ OKLEVELEI

Köszönhetően a levéltárak világában is teret nyerő digitalizációnak, egyre gyakrabban bukkannak fel olyan magyar vonatkozású középkori oklevelek képei a világhálón, melyek szórványként kerültek az őrző intézménybe, és a hazai kutatás számára jórészt ismeretlenek. Az ilyen dokumentumok sorsa és annak története, hogyan kerültek mai helyükre, legalább olyan érdekes, mint az általuk fenntartott információ, és sokszor nem is rekonstruálható megnyugtató módon.¹ A prágai Nemzeti Múzeum Levéltárának (Archiv Národního muzea, Praha) ma már interneten is böngészhető gyűjteményében² több magyar vonatkozású oklevél található, amelyek között két csoportot különíthetünk el. Az egyikbe a magyar oklevéladók által kiadott, magyarországi ügyekre vonatkozó oklevelek tartoznak, és tegyük hozzá: ezekből van kevesebb. A másik, nagyobb csoportot azok az oklevelek alkotják, amelyek vagy magyar oklevéladó nevében keltek, de semmilyen magyar vonatkozásuk nincs, vagy pedig bizonyos magyarországi személyekre, vagy helyekre tartalmaznak utalásokat. Ide sorolhatóak például Luxemburgi Zsigmond (1387–1437), V. László (1444–1457), I. Mátyás (1458–1490), II. Ulászló (1490–1516) azon oklevelei, amelyeknek magyar vonatkozása mindössze annyi, hogy a király intulációjába belefoglalták Magyarországot is.³

Jelen írásban a múzeum gyűjteményében őrzött 14. századi, magyar vonatkozású okleveleket adom közre, hetet regeszta formájában, kettőt — Anjou István herceg (1332–1354) és Luxemburgi Zsigmond egy-egy kiadványát — pedig teljes szöveggel. I. Lajos magyar király (1342–1382) öccse, István 1349 és 1354 között viselt területi hatalommal járó hercegi címet, de ez a terület gyakran változott: Szlavónia, Horvátország és Dalmácia, Erdély, valamint Szepes és Sáros

1 A szerző a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat MNL–SZTE Magyar Medievisztikai Kutatócsoport tudományos főmunkatársa. A tanulmány elkészítését a Horvát Tudományos Alap (Croatian Science Foundation) támogatta (projekt száma: IP-2022-10-5130).

2 A Nemzeti Múzeum digitalizált gyűjteményei a következő honlapon érhetőek el: <https://vademecum.nm.cz/nm/> (letöltés ideje: 2025. szept. 30.). A Nemzeti Múzeum Levéltárának (A továbbiakban: CZ-ANM) két fondjában — A Sbíрка pergamenů és a Pergameny ve fondch a sbírkách ANM — őriznek magyar vonatkozású középkori okleveleket. A gyűjteményre Péterfi Bence hívta fel a figyelmemet, amit ezúton is köszönök neki.

3 Például II. Ulászló király 1497. máj. 8-án, Prágában kelt oklevele: CZ-ANM Sbíрка pergamenů Perg-A620.

is álltak az irányítása alatt.⁴ Eddig összesen 53 teljes szövegében ránk maradt oklevélét ismertük, ezek számát növeli eggyel a jelen írásban olvasható darab (3. sz.).⁵ Luxemburgi Zsigmond Veszélére (Vigvár) vonatkozó adománylevelének itt közölt szövege egy ponton jelentősen eltér a Wenzel Gusztáv kiadása alapján már ismert példányétól (5. sz.).⁶ A regesztában közölt hét oklevél között vannak olyanok, melyek szövege nyomtatásban már napvilágot látott, illetve olyanok, melyek csak egy-egy magyarországi szereplőre vonatkozó utalást tartalmaznak.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy mikor és milyen úton kerültek ezek az oklevelek a prágai Nemzeti Múzeum Levéltárába, de mindössze három esetben tudunk bármit is mondani ezzel kapcsolatban. Traui Márton fia Miklós presbiter 1371-ben kelt végrendeletének 1411-ben készült kivonata (4. sz.) 1881-ben került a Nemzeti Múzeum tulajdonába az akkor még egyetemi hallgató Jaroslav Vlček cseh irodalomtörténész és politikus (1860–1930) ajándékként. Vlček 1860-ban Besztercebányán született, a család azonban nem sokkal később Prágába költözött. Apja halála után édesanyjával visszatértek szülővárosába, itt érettségizett 1878-ban. Tanulmányait a prágai Károly Egyetemen folytatta, majd miután több középiskolában is tanított, 1901-ben a cseh nyelv professzora lett alma materében.⁷ A kérdéses oklevél a család tulajdonába magyarországi éveik során juthatott, de ennek pontos módja és ideje nem ismert, az oklevélen sem található korábbi örzési helyre vonatkozó feljegyzés. Anjou István herceg oklevele (3. sz.), valamint Luxemburgi Zsigmond 1391. január 21-én kelt privilégiuma (8. sz.) sorsáról a 20.

4 Anjou István herceg életére ld. *Vjekoslav Klaić*: Hrvatski hercezi i bani za Karla Roberta i Ljudevita I. (1301–1382). In: Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 142. (1900) 133–141. p.; *Spekner Enikő*: Adalékok a budavári István torony névadójának kérdéséhez. In: Budapest Régiségei, XXXV. (2002) 403–425. p.; *Halász Éva*: Anjou István hercegsége, 1332–1354. In: Fons, 12. (2005) 29–69. p.; *B. Halász Éva*: Anjou István herceg (1332–1354). Hercegek és hercegségek a középkori Magyarországon. In: Konferencia Székesfehérváron 2014. szeptember 20. Szerk. Zsoldos Attila. Közlemények Székesfehérvár történetéből. Székesfehérvár, 2014. 81–93. p.

5 14. századi hercegek és hercegnők oklevelei. Közreadja B. Halász Éva. In: Hercegek és hercegségek a középkori Magyarországon. Konferencia Székesfehérváron 2014. szeptember 20. Szerk. Zsoldos Attila. Közlemények Székesfehérvár történetéből. Székesfehérvár, 2014. 129–225. p. Anjou István okleveleit ld. 139–182. p. (1–53. sz.).

6 *Wenzel Gusztáv*: Sőtör vajda. Életrajzi tanulmány. Bp., 1874. (Értekezések a történeti tudományok köréből 4.)

7 Rövid életrajza további irodalommal: *Mészáros Andor–Kovács Eszter–Marta Pató–Miloš Sládek*: Hungarikumok a Cseh Irodalmi Múzeum levéltárában. (Literárni archiv, Památník nárovního písemnictví.) Bp., 2018. 438–439. p.

század közepétől állnak rendelkezésünkre biztos információk.⁸ 1946-ban a cseh textiliparos és műgyűjtő Jindřich Klazar (1867–1951) a Prágai Nemzeti Galériának adományozta az alapvetően fivére, az 1915-ben elhunyt František által létrehozott és később általa továbbépített grafikai gyűjteményének egy részét, majd az 1951-ben bekövetkezett halála után a még a tulajdonában maradt anyag is a Galériához került.⁹ Bő másfél évtizeddel később a prágai Nemzeti Galéria és a prágai Nemzeti Múzeum között kötött szerződés értelmében különböző dokumentumok (köztük a Klazar-gyűjtemény részét képező oklevelek) ez utóbbi intézménybe kerültek.¹⁰ Luxemburgi Zsigmond 1391. január 21-i privilégiuma segítségével tehetünk néhány megalapozott feltételezést az oklevél, illetve oklevelek 1946 előtti történetével kapcsolatban. Luxemburgi Zsigmond 1391-ben az előtte megjelenő Stiborici Stibor pozsonyi ispán kérésére privilégiumában átírta és megerősítette a saját pátens oklevelét a Nyitra megyei Veszele (Vigvár) birtok adományáról, valamint a pozsonyi káptalan privilégiumát a birtok iktatásáról. A kutatás számára eddig sem volt ismeretlen sem a Veszelére vonatkozó adomány, sem a káptalan iktatásról szóló privilégiuma. Wenzel Gusztáv Stiborról készült életrajzában adataikat felhasználta, szövegeket munkája függelékében közzé is tette, igaz, a káptalannak szóló parancslevelet, illetve a hiteleshely iktatásról szóló jelentését csak részlegesen, a kiadás alapján készült regeszták pedig a Zsigmondkori Oklevéltár megfelelő kötetében is helyet kaptak.¹¹ Wenzel az oklevelek szövegét Luxemburgi Zsigmond 1399. január 20-án kelt privilégiuma alapján közölte, amelyet pedig

8 A Klazar-gyűjteményből három oklevél került a Nemzeti Múzeum Levéltárába. Anjou István és Luxemburgi Zsigmond kiadványaival ellentétben ugyanakkor Luxemburgi János cseh király (1310–1346) 1338. júl. 15-én Luxembourgban kiadott oklevelének nincs magyar vonatkozása (CZ-ANM Sbirka pergamenů Perg-A78.).

9 Jindřich Klazar atyja, Hynek Klazar 1878-ban vásárolt egy lenfonó műhelyt Dvůr Králové nad Labemben, a családnak a későbbiekben Brünnben és Chotěbořban is voltak gyárai. Jindřichnek két fivére volt, Antonín (1857–1931) és František (1859–1915), akik közül az előbbi mentális betegsége miatt nem vett részt a családi vállalat irányításában. Jindřich és František Liberecben és Bécsben folytatták tanulmányaikat, később František Bécsbe költözött és ott is halt meg. Jindřich Klazar 1918-ban a gyűjteményből nyolc ládányit a Nemzeti Múzeumnak adományozott. A Klazar testvérek életéről és a Klazar-gyűjteményről összefoglalóan ld. *Lenka Babická: The Klazar Brothers, Collectors of Prints and Drawings. In: Ars linearis, 1. (2020) 46–57. p.*

10 A prágai Nemzeti Múzeum tájékoztatása szerint a Galériával kötött szerződés iktatószáma: 1070/67. (A Múzeum 2024. szept. 13-i elektronikus levelében foglalt tájékoztatása alapján, a szerző tulajdonában.)

11 Zsigmondkori oklevéltár I–XIV. Szerk. Borsa Iván, C. Tóth Norbert, Lakatos Bálint, Mályusz Elemér, Mikó Gábor, Neumann Tibor. Bp., 1951–2022. (A továbbiakban: ZsO.) I. 1529., 1630. és 1683. sz.

az uralkodó 1406. március 29-én kelt oklevele tartott fenn átiratban. Ezt az oklevelet a 19. század végén a Mednyánszky család levéltárában őrizték.¹²

Anjou István herceg oklevele Hahót Miklós szlavón bán (1353–1356) érdekében született, aki az Alsólendvai Bánfi család őse volt. Dédunokája, Bánfi Pál (1416–1471) Stiborici Stibor Kata nevű unokát vette feleségül¹³ és a házaspár 1437-ben kapta adományba az 1388 óta Stibor és leszármazottai által tartott Bolondóc (Beckó, ma Beckov, Szlovákia) várát és a hozzá tartozó birtokot,¹⁴ aminek később a Mednyánszkyak lettek az urai és levéltárukat is itt őrizték 1914-ben.¹⁵ Anjou István herceg oklevele Bánfi Pál révén kerülhetett a levéltárba, majd a család kihalása után a várral együtt az új tulajdonoshoz. Úgy vélem, hogy mind Anjou István, mind pedig Luxemburgi Zsigmond ma a prágai Nemzeti Múzeumban őrzött oklevele valószínűleg a Mednyánszky család levéltárából került ki ismeretlen időpontban, de még Wenzel Gusztáv kutatásait megelőzően.¹⁶ Mivel a Stiborról szóló életrajzot Wenzel 1873. november 10-én olvasta fel a Magyar Tudományos Akadémia ülésén, ezért ennek mindenképpen 1873 előtt kellett megtörténnie. A Klazar fivérek tanulmányaik egy részét Bécsben végezték, több grafikájukról bizonyítható, hogy a császárvárosban került a tulajdonukba. Valószínű, hogy a Mednyánszky család levéltárából „elkallódott” oklevelek is itt kerültek hozzájuk.

12 *Wenzel*: Stibor 135. p. (92. sz.). Az oklevelet ma Budapesten őrzik, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Diplomatikai Levéltárában (A továbbiakban: MNL OL DL) 64735. jelzet alatt. Erre a későbbiekben budapesti példányként is fogok hivatkozni. Luxemburgi Zsigmond 1399. nov. 20-i oklevelének regesztája: ZsO. I. 6160. sz.)

13 *Wenzel*: Stibor 34. p.; *Engel Pál*: Középkori magyar genealógia. Bp., 2001. Hahót nem 3. tábla: Bánfi (alsólendvai).

14 *Engel Pál*: Magyarországi világi archontológiája I–II. Bp., 1996. (A továbbiakban *Engel*: Archontológia) I. 284. p.

15 Iványi Béla 1914-ben látogatott el Beckóra, de csak a ferences zárda könyvtárát és a plébániai levéltárat tudta szemügyre venni, mert a Mednyánszky család tagjai nem tartózkodtak a településen. *Iványi Béla*: Trencsén vármegye levéltárai a vármegye multjára vonatkozó főleg középkori oklevelek szempontjából. Első közlemény. In: *Levéltári Közlemények*, 14. (1936) 225–245., 234. p.

16 1388-ban Luxemburgi Zsigmond Beckó várát adományozta Stibornak, Wenzel Gusztáv kutatásai során az oklevelet eredetiben és átiratban is fellelte a beckói levéltárban, életrajzi tanulmányának függelékében mind a kettőt közölte (*Wenzel*: Stibor 49–51. p., 3. sz. és 51–52. p., 4. sz.). Amennyiben a Veszélére vonatkozó adománylevélnek is ott lett volna mindkét példánya, valószínűleg mind a kettőt közreadta volna.

Oklevelek¹⁷**(1.) 1313. nov. 26. Carpentras (Franciaország, Vaucluse megye)**

Miklós zárai püspök az oklevélben megnevezett püspöktársaival együtt 40 napos bűcsút engedélyez mindazoknak, akik meghatározott ünnepnapokon meglátogatják a prágai óvárosban található Szent Egyed-templomot. D. Carpentorati, a. d. 1313. VI. Kal. Decembris, V. Kelemen pápaságának 9. évében.

E.: CZ-ANM Sbíрка pergamenû Perg-A54. Hártya, négy függőpecséttel (köztük Miklós zárai püspöké). A plicára rájegyezték a püspökök nevét, azokét is, akiknek a pecsétjei ma nem függnék az oklevélen. A szöveg alatt [IV.] János prágai püspök 1316. nov. 10-i Prágában kelt megerősítő záradékával. Hátlapon más középkori kezekkel tárgymegjelölések, valamint a *Johannes de Praga dictus Kozlyk incola montanus vrbure...* feljegyzés.

R.: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. III. Eds. Josef Emler. Pragae, 1890. (A továbbiakban: RBM) 69. p., 165. sz.

(2.) 1322. jan. 6. Magyarsárvár/Uhersky Ostroh

Šternberki Zdeslav fiaival, Zdeslav-val és Istvánnal (strenuus comes in Holicz ac dominus in Vngaria comitie Cygdinensis), valamint másokkal együtt megígéri, hogy nem akadályozzák a velehradi (de Welegrad) kolostort abban, hogy birtokba vegyen bizonyos tavakat és erdőket. D. ibidem in Ostroh, a. d. 1322., in Epyph. d., per manus Francisci, nostri fidelis notarii et dilecti.

E.: CZ-ANM Sbíрка pergamenû Perg-A60. Hártya, négy függőpecséttel.

K.: Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae VII. Hrsg. Vincenz Brandl. Brünn, 1864. 813–815.p., 208. sz. (E. alapján).

R.: RBM III. 307. p., 752. szám.; AOkl. VI. 401. (mindkettő K. alapján).

Megj.: Az okmány a cseh Sternbergi István miatt került be a gyűjtésbe, aki Csák Máté rokona volt, majd annak halála után továbbra is kezén tartotta a Nyitra megyei Holics (Újvár) várát, ami csak 1332-ben került vissza Magyarországhoz.¹⁸

17 Az oklevelek közlése során alkalmazott rövidítések az Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia. I–XL. (1301–1356), XLII–LIII. (1358–1369) Szerk. Almási Tibor, Blazovich László, Géczi Lajos, B. Halász Éva, Kőfalvi Tamás, Kristó Gyula, Makk Ferenc, Papp Róbert, Piti Ferenc, Rábai Krisztina, Sebők Ferenc, Teiszler Éva, Tóth Ildikó. Bp.–Szeged, 1990–2024. (továbbiakban: AOkl.) gyakorlatához igazodnak.

18 Engel: Archontológia I. 327–328. p.

(3.) 1354. márc. 22. Zágráb

Anjou István szlavón-horvát-dalmát herceg Hahót Miklós szlavón-horvát bánnak megengedi, hogy ha az örökös nélkül lehunytt Ludbregi Miklós rokonai vissza tudják szerezni Miklós azon birtokait és várait, melyek a herceg, a felesége és fia kezére kerültek, akkor az azokból Hahót Miklós anyai jogon járó jussát ne pénzben, hanem természetben kapja meg.

Nos, Stephanus, Dei gratia totius Sclauonie, Croatie et Dalmatie dux memorie commendamus, quod intuitis fidelibus obsequiis magnifici viri Nicolai filii Stephani, dictorum regnorum nostrorum Sclauonie et Croatie bani ex benignitate ducalis maiestatis eidem hanc gratiam duximus annuendam, ut si possessiones et castra Nicolai filii Petri quondam de Ludbreggh, hominis absque heredibus decedentis erga manus nostras ducales et per consequens ex nostra collatione domini Johannis ducis, filii et domine ducisse, consortis nostrorum karissimorum habite a nobis et ab eisdem domino Johanne duce et domina ducissa alienari, ac per quoscumque hominum ipsius Nicolai filii Petri generationum rehaberi easdem et reoptineri quoquam temporis curriculo accideret, extunc iura prefati Nicolai bani, ipsum possessionibus et castris in eisdem iure materno contingentia non pecuniaria, sed possessionaria solutione per eos, quibus congruit, persoluantur. Datum Zagrabie, sabbato proximo ante dominicam Letare, anno Domini millesimo CCC^{mo} quinquagesimo quarto.

E.: CZ-ANM Sbirka pergamenû Perg-A112. Hártya. Hátlapján későbbi kézzel írott, latin nyelvű tartalmi kivonat és Anjou István herceg természetes színű viaszba nyomott titkospecsétjének kis töredékei, valamint a pecsétet eredetileg rögzítő hártyacsík. A pecsét által eredetileg takarva kancelláriai jegyzet: *specialis commissio domini ducis*.

(4.) 1371. nov. 10.

Tragurium-i Márton fia Miklós presbíter 1371. nov. 10-én (a. Nat. eiusdem [sc. Christi] 1371., ind. 9., die 10. Nov.) — amikor [I.] Lajos a király (H, P, Da, C etc.), Miklós a traui püspök, a zárai de Georgio Miklós, a magyar király lovagja a traui comes — tett végrendeletének részlete, melyet Traui András fia Ferenc császári közjegyző 1411. ápr. 11-én (sub a. d. 1411., ind. 4., in die 11. Apr.) készített.

Á.: Traui András fia Ferenc császári közjegyző, 1411. ápr. 11. (CZ-ANM Sbirka pergamenû Perg-A341.)

Megi.: A végrendelet Vannes Dominici Iohannis de Firmo közjegyző regisztrumában megőrzött teljes szövegét Marija Karbić és Zoran Ladić közölte (*Marija Karbić-Zoran*

Ladić: Oporuke stanovnika grada Trogira u arhivu HAZU. In: Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 43. (2001.) 200–201. p., 47. sz.).

(5.) 1390. máj. 30. Pozsony

Luxemburgi Zsigmond Stiborici Stibornak és fivéreinek adományozza a Nyitra megyei Vigvár birtokot szabad rendelkezési joggal.

Nos, Sigismundus, Dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. marchioque Brandenburgensis etc. memorie commendamus¹⁹ tenore presentium significantes,²⁰ quibus expedit, universis, quod nos consideratis fidelitatibus et fidelium servitiorum preclaris meritis, quibus fidelis noster, dilectus nobilis et strenuus vir, dominus Styborius²¹ de Styborich,²² inter ceteros honores nostros comes Posoniensis in plurimis regni nostri agendis, prosperis scilicet et adversis non parcendo rebus et persone²³ nostre celsitudini se gratum reddidit et acceptum, accedentes etiam fidei firmam²⁴ et inviolabilem²⁵ constantiam, quam idem ad sacrum regni Hungarie dyadema ac ad nostram et serenissime principis domine Marie, dictorum regnorum regine, consortis nostre carissime maiestates adudum²⁶ gessit et toto visu gerere anhelat in futurum, premissorum igitur intuitu dignum arbitratur nostra serenitas, ut eidem fideli nostro domino Styborio benignis favoribus ac donis regalibus liberaliter occurramus. Et²⁷ eapropter animo deliberato ac de certa nostre²⁸ claritatis²⁹ sciencia habita quoque matura prelatorum et baronum nostrorum deliberatione quandam possessionem nostram regalem, Wigwar³⁰ vocatam, in comitatu Nitriensi habitam cum quibuslibet pertinentiis eiusdem, utpote terris cultis et incultis, silvis, nemoribus, pratis, pascuis, piscinis, aquis, aquarumque decursibus ac aliis utilitatibus, emolumentis

19 MNL OL DL 64735.: *commendantes*.

20 MNL OL DL 64735.: *significamus*.

21 MNL OL DL 64735.: *Stiborius*.

22 MNL OL DL 64735.: *Stiborych*.

23 Wenzelnél a szó után a *sue* szó szerepel.

24 Wenzelnél: *summam*.

25 Wenzelnél: *immobilem*.

26 Wenzelnél: *hactenus*.

27 MNL OL DL 64735.: szó kimarad.

28 MNL OL DL 64735.: szó kimarad.

29 A szó után kipontozva: *nostre*. MNL OL DL 64735.: szó után a *nostre* szerepel.

30 MNL OL DL 64735.: *Wygwar*.

et commoditatibus universis, quocumque nominis vocabulo vocitentur³¹, sub suis veris metis et antiquis, quibus per maiestatem nostram ac predecessores nostros, divos reges Hungarie hactenus tenta, servata extitit et possessa, ipsam possessionem Wigwar³² memorato fideli nostro, dilecto domino Styborio³³ et per eum Andree et Nicolao, fratribus eiusdem ipsorumque heredibus et posteritatibus universis de manibus nostris regiis nove nostre donationis titulo ac omni eo iure, quo dicta possessio et eius pertinentie nostre rite incumbunt collationi, dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus perpetuo et irrevocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam.³⁴ Promittimus etiam eundem dominum Styborium³⁵ ac fratres suos predictos ipsorumque heredes in dominio ipsius possessionis Wygwar ab omnibus impetitoribus et causidicis manutenere, protegere et expedire nostris laboribus, sumptibus et expensis. Dantes nichilominus et concedentes eidem domino Styborio³⁶ et fratribus suis antedictis ipsorumque heredibus ipsam possessionem Wiguar³⁷ impignorandi, obligandi, vendendi et commutandi facultatem et potestatem hominibus, quibus maluerint, nostris dumtaxat fidelibus et sacre Hungarie corone subiectis, salvo semper iure alieno. Presentes etiam, dum nobis in specie reportate fuerint, in formam privilegii nostri redigi faciemus. Datum Posonii, secundo die festi Sancte Trinitatis, anno Domini M^o [trecentesimo no]nagesimo.

Á.: A 8. számú oklevélben.

K.: Wenzel: Stibor 56–58. p., 13. sz. (MNL OL DL 64735. alapján).

R.: ZsO. I. 1529. sz. (máj. 30-i dátummal, MNL OL DL 64735. alapján).

Megj.: A budapesti példány és a Prágában őrzött oklevél szövege két helyen különbözik jelentősen. Egyrészről az előbbi csak Stibort tünteti fel adományosként, míg az utóbbi értelmében a fivérei és azok örökösei is részesülnek az adományból. Másrészt a prágai oklevélben értelemszerűen nem rögzítik, hogy amennyiben Stibor vagy közvetlen leszármaz-

31 Wenzelnél: *vocitantur*.

32 MNL OL DL 64735.: *Wygwar*.

33 A budapesti példányban a szó után az aláhúzott rész végéig a következő szerepel: *de Stiborych suisque*.

34 A budapesti példányban itt szereplő rész szerint Stibor vagy utódai örökös nélküli halála folytán a királyi adományba kapott birtok Stibor fivéreire, illetve leszármazottaikra fog háramolni királyi új adomány címén.

35 MNL OL DL 64735.: *Stiborium*.

36 MNL OL DL 64735.: *Stiborio*.

37 MNL OL DL 64735.: *Wigwar*. Wenzelnél: *Wygwar*.

zottai örökös nélkül hunynának el, akkor az adománybirtok és tartozékai Stibor fivéreire és azok örököseire háramoljanak.

(6.) 1390. aug. 22. Buda

Zsigmond király (H, Da, C etc., marchioque Brandenburgensis etc.) a pozsonyi káptalannak. A Nyitra megyei Wiguar nevű királyi birtokot minden tartozékával és haszonvételével együtt másik oklevelével Styborych-i Stybornak és általa fr-einek, Andrásnak és Miklósnak adta hűséges szolgálataik fejében új adomány címén (nove donationis titulo) és azt iktattni szeretné részükre. Ezért meghagyja a káptalannak, hogy küldjék ki tanúságtevőjüket, akinek a jelenlétében Cheklez-i Ábrahám fia István vagy Turoch-i Benedek vagy Strase-i Tamás fia Péter királyi ember az összehívott szomszédok és határosok jelenlétében a birtokra kiszállva iktatja azt Stybornak és fivéreinek új adomány címén, ha nem lesz ellentmondás; az esetleges ellentmondókat pedig megidézi ellenükben a király jelenléte elé, hogy ellentmondásuknak okát adják; a káptalan pedig minderről a királynak tegyen jelentést. D. Bude, 3. die fe. B. regis Stephani, a. d. 1390.

Á.: A 7. számú oklevélben.

K.: *Wenzel:* Stibor 58. p., 14. sz. (Részlegesen, MNL OL DL 64735. alapján, Stibor, Stiborych, Turuch, Wygwar, Andreas Pochessy, Nicolaus Bythnously névalakkal.)

R.: ZsO. I. 1630. sz. (MNL OL DL 64735. alapján.)

Megj.: A budapesti és a prágai példány között Luxemburgi Zsigmond 1390. májusi adományleveléhez hasonlóan az adományosok személyében van különbség, illetve abban, hogy az előbbiben rögzítik, hogy Stibor és leszármazottai örökös nélküli halála esetén a birtok Stibor fivéreire és leszármazottaikra száll. A budapesti példányban a harmadik lehetséges királyi ember apjának a neve hiányzik.

(7.) 1390. szept. 23.

A pozsonyi káptalan tudatja, hogy Zsigmond király (H, Da, C etc., marchionisque Brandenburgensis etc.) itt ártit 1390. aug. 22-i parancslevelének (ld. 6. sz.) megfelelően az abban megnevezett Ch[eklez]-i Ábrahám fia István királyi emberrel tanúságtevőül kiküldték kanonoktársukat, Bertalan mestert, akik a káptalanba visszatérve egybehangzóan elmondták, hogy szept. 12-én (f. II. p. Nat. B. Marie virg.) az összehívott szomszédok és határosok jelenlétében kiszálltak a Nyitra megyei Wiguar birtokra, és a királyi ember a káptalani tanúságtevő jelenlétében bevezette Styborch-i Stybort és fr-eit: Andrást és Miklóst a birtokba és iktatta

azt részükre királyi új adomány címén örökre; három napig a birtokon tartózkodtak és ezalatt nem lépett fel ellentmondó. Minderről a káptalan függőpecsétjével megerősített privilégiumot bocsájt ki Stybornak és fr.-einek. D. 12. die statutionis antedictae, a. d. superius expressato [1390.].

Á.: A 8. számú oklevélben.

K.: *Wenzel*: Stibor 58. p., 15. sz. (Részlegesen, MNL OL DL 64735. alapján, Styborych, Andreas Pochessi, Nicolaus Bythousky, Wygwar névalakokkal.)

Megj.: A budapesti és a prágai példányban átirrt káptalani jelentés igen nagy mértékben különböző. A budapesti példányban az *inscriptio* hosszabb, van benne *salutatio*, hosszabb a *promulgatio*. Az adományosok személye Luxemburgi Zsigmond adományleveléhez és parancsleveléhez hasonlóan eltér. A két példányban a birtok bejárásának és iktatásának dátuma megegyezik, ugyanakkor a káptalani jelentés datációja eltér, a prágai példány szept. 23-i keltéhez képest a budapesti okt. 9-én kelt (D. 28. die introductionis et statucionis antedictarum, a. d. superius declarato).

(8.) 1391. jan. 21.

Zsigmond király (H, D, [C], Ra, Se, G, L, Co, Bu, marchio Brandenburgensis, sacri Romani imperatoris archycamararius, Csehország és Luxemburg örököse) tudatja, hogy megjelent színe előtt Styborych-i Stybor mester (strenuus vir) pozsonyi ispán a maga, és fr. carnalis-ai: Styborych-i András és Miklós nevében és bemutatta a saját, 1390. máj. 22-i, kisebb kerek titkospecsétjével megerősített oklevelét a Nyitra megyei Wigwar birtok örökadományáról (ld. 5. sz.), valamint a pozsonyi káptalan 1390. szept. 23-i privilégiumát a birtok iktatásáról (ld. 7. sz.) és azok privilegiális formában való megerősítését kérte. Zsigmond Stybor jogos és jogszerű, a maga és fr. carnalis-ai nevében elé terjesztett kérésének helyt adva a bemutatott okleveleket gyanú és hiba nélkül valónak találva azokat minden változtatás nélkül, a bennük foglaltakkal együtt érvényesnek fogadja el és — megkövetelve Stybor mester hűségét és szolgálatait, melyeket már eddig is teljesített — Mária királynő, valamint a főpapok és a bárók beleegyezésével azokat Stybor, fr.-ei: András és Miklós, valamint utódaik részére örökre megerősíti jelen privilégiumában, mások jogának sérelme nélkül. Erről függő- és autentikus kettőspecsétjével megerősített privilégiumot bocsájt ki. D. János esztergomi érsek, Esztergom megye örökös ispánja, királyi és királynéi kancellár keze által, a. d. 1391., XII. Kal. Febr., uralkodása 4. évében. Méltóságosor: Bálint tituli S. Sabine Sacrosancte Romane Ecclesie presbiter cardinalis, a pécsi püspökség kormányzója (gubernator), [János] az esztergomi, Lajos a kalocsai, Péter a zárai,

András a spalatói és másik András a raguzai érsek, János a váradi, Péter az erdélyi, János a zágrábi, Cyko István az egeri, János a boszniai, Demeter a veszprémi, János a győri, Péter a váci, János a szerémi, Gergely [a nyitrai, János] a csanádi, Grisogonus a traui, Ferenc [a scardonai, Pál a knini], János a nonai, Máté a sebenicói, Miklós a korbáviai és János a zenggi püspök, István a nádor és a kunok bírása, László az erdélyi vajda és a Zonuk-i ispán, Bubek Imre az országbíró, Kanisa-i János fia Miklós a tárnokmester, Bubek Detre Sclauonia, Dalmácia, és Horvátország bánja, [Losonch-i] István a macsói, Peren-i Miklós a szőrényi bán, Ilswa-i Leusták az ajtónállómester, Chythnuk-i György az asztalnokmester, Peren-i János a pohárnokmester, István nádor a lovászmester, Styburich-i Stybur a poszonyi ispán. A.

E.: CZ-ANM Sbíрка pergamenû Perg-A221. Szakadt, hiányos hártya, díszes S kezdőbetűvel. A fénykép alapján úgy tűnik, hogy a függőpecsét fonatainak a bevágásokat nem készítették el, vagyis jelen példányt feltehetően soha nem expedálták. Hátlapján későbbi kézzel írt tárgymegjelölés, amiben az adománybirtokot Ungvárnak nevezik.

(9.) 1396. ápr. 5. Prága

Zsigmond király (H, Da, C, etc., ac marchio Brandemburgensis etc.) fr.-e, [IV.] Vencel német és cseh király (Romanorum et Bohemie rex) kérésére az egeri polgároknak és kereskedőknek (civibus et mercatoribus de civitate Egra) biztosítja, hogy a harmincad- és vámfizetésekkel kapcsolatban azon kiváltságokkal és szabadságokkal éljenek, mint a prágai (mercatores Pragenses) és a nürnbergi kereskedők (mercatores Nurembergenses), azaz a kereskedők a jogos harmincad és vámok megfizetése után a harmincad- és a vámszedők zaklatásaitól mentesülnek, tőlük túlzott és nem szokásos vámokat és harmincadot nem szedhetnek, hanem a király védelme alatt szabadon közlekedhetnek. A király a főpapoknak, báróknak, ispánoknak, várnagyoknak, a földön és vízen vámot birtokló nemeseknek és birtokos embernek, valamint vám- és harmincadszedőinek meghagyja, hogy a vám- és a harmincadszedőhelyeken az egeri polgároktól annyi vámot és harmincadot szedjenek, amennyit a prágai és a nürnbergi kereskedők fizetnek és hagyják őket szabadon áthaladni, személyükben és javaiban sértetlenül; a király jelen, titkospecsétjével megerősített oklevele ellenébe ne cselekedjenek. D. Prage, f. IV. p. fe. Pasce d., a. eiusdem 1396.

E.: CZ-ANM Sbíрка pergamenû Perg-A246. Hártya, nagy N kezdőbetűvel, szöveg alá nyomott vörös pecséttel. Az előlap jobb felső sarkában és a pecsét alatt (takarva) kancel-

láriai jegyzet (relatio domini Stiborii waywode Transilvanensis per magistrum Johannem notarium suum et capellanum facta).

K.: Források a Magyar Királyság kereskedelemtörténetéhez II. Külkereskedelem (1259–1437). Bp., 2021. 185–186. p., 105. sz. (Mindkét példány felhasználásával.)

Megj.: Másik eredeti példánya: Státní okresní archiv Cheb, 231.